

HC7, 20-03-2019, Gastcollege Erik Wijnholds

We hebben al 400 jaar kranten. In Nederland hebben we al bijna 100 jaar radio. Daarna kwam de TV, de computer en smartphones. Het Dagblad van het Noorden is onderdeel van de NRC-mediagroep. Ze werken nauw samen met bijvoorbeeld de Leeuwarder Courant.

Het gaat niet heel denderend met de oplage van de papieren krant. Dit betekent niet dat het slecht gaat met de regionale journalistiek. Er zijn wel steeds meer mensen die doordeweeks de digitale krant willen (voor tablet of smartphone) en in het weekend de papieren krant. Iedereen kan tegenwoordig 'journalist' zijn. Er is ontzettend veel nieuws te vinden tegenwoordig, ook zonder abonnement op de krant.

Betrouwbaarheid is heel belangrijk voor een journalist. Je moet erop kunnen vertrouwen dat iets waar is. NOS Teletekst is bijvoorbeeld heel betrouwbaar, omdat alleen dingen worden gemeld als ze uit eigen bron komen, en dus waar zijn. C.P. Scott zei bijvoorbeeld: 'Meningen zijn vrij, maar feiten zijn heilig.'. Hij was journalist van Manchester Guardian. Columnisten mogen bijvoorbeeld veel meer dan mensen die echt nieuwsberichten schrijven. Zij mogen ook niet alles, maar wel veel. Zij verkondigen immers meningen en geen feiten.

Code van Bordeaux

In 1954 kwam de Internationale federatie van journalisten samen in Bordeaux. Hier werd de **Code van Bordeaux** opgesteld. Hier werd bepaald hoe de journalisten zich kunnen onderscheiden van willekeurige mensen die nieuws willen verspreiden. Ze maakten afspraken over hoe journalisten hun werk dienen te doen. Er zijn 9 punten opgesteld:

1. Eerbied voor waarheid en voor het recht van het publiek op waarheid is de eerste plicht van de journalist.
2. Bij het nakomen van deze plicht zal de journalist opkomen voor de volgende twee beginselen: vrijheid in verantwoord bijbrengen en publiceren van nieuws, en het recht van faire commentaar en kritiek.
3. De journalist doet zijn berichtgeving alleen berusten op feiten waarvan hij de bron kent.
4. Hij zal wezenlijke informatie niet achterwege laten en geen documenten vervalsen. Bij het verkrijgen van nieuws, foto's en documenten zal hij op faire wijze te werk gaan. (Hoor en wederhoor).
5. Hij zal bereid zijn elke verstrekte informatie die schadelijk onnauwkeurig blijkt, op royale wijze recht te zetten.
6. Hij zal het beroepsgeheim in acht nemen ten aanzien van de bron van in vertrouwen verkregen informatie.
7. Hij zal het beroepsgeheim in acht nemen ten aanzien van de bron van in vertrouwen verkregen informatie. De journalist zal zich bewust zijn van het gevaar van door media verspreide discriminatie, en zal al het mogelijk doen om discriminatie te voorkomen, gebaseerd op o.a. ras, sex, sexuele geaardheid, taal, godsdienst, politieke of andere meningen en nationale of sociale afkomst.
8. Hij zal als ernstige journalistieke vergrijpen beschouwen: plagiaat, laster, smaad, belediging en ongegronde beschuldigingen; het aanvaarden van steekpenningen, in welke vorm ook, tot het verrichten of het achterwege laten van enige publicatie.
9. Iedere journalist die deze aanduiding waardig is, beschouwt het als zijn plicht bovenstaande beginselen oprecht in acht te nemen. Met inachtneming van de algemene wetgeving van zijn land zal hij in beroepszaken slechts de rechtspleging van zijn vakgenoten erkennen; hij verwerpt elke tussenkomst van overheidspersonen of anderen.

Als dagblad moet je zelf je geld verdienen, dus heb je contact met adverteerders. In het redactiestatuut staat een verklaring over waar jij als dagblad voor staat. Er kan veel over gediscussieerd worden. Je mag

bijvoorbeeld niet als salesmedewerker tegen een schrijver zeggen dat hij even een stukje over Bakkerij Berend moet schrijven, want dan wil Berend wel adverteren in de krant.

De Raad voor de Journalistiek

De raad is een uitlaatklep voor mensen die het niet eens zijn met de berichtgeving. De leidraad gaat uit van een paar belangrijke principes: goede journalistiek is waarheidsgetrouw en nauwgezet, onpartijdig en fair, controleerbaar en integer. Zij laat zich toetsen en gaat op open wijze om met opmerkingen, reacties en klachten. De voorzitter is een oud-journalist, er zitten ook mensen in de raad die de rechten kant kennen (onpartijdigheid kennen), er zit ook een burgerpartij in en wat vakgenoten. Geen Openbaar Ministerie, ze doen niet zelfstandig onderzoek. Pas wanneer iemand bij de raad aanklopt, gaan ze onderzoeken. Iemand moet eerst verhaal halen bij de journalist die het artikel heeft geschreven. De journalist moet na het verhaal te hebben aangehoord beoordelen of hij inderdaad fout zat. Vaak komen journalisten er wel uit met de persoon in kwestie. Als de persoon in kwestie gelijk heeft volgens de journalist, wordt er een herstelbericht gepubliceerd. Wanneer ze er niet uitkomen, gaan ze eerst naar de eindredacteur. Als die het er ook niet mee eens is dan laat hij dit blijken. De Raad toetst uiteindelijk wie er gelijk heeft. Eerst moet er wel geprobeerd worden om er intern uit te komen. Als een geschil tot de Raad komt, is er een zitting waar mensen soms ook een advocaat in de hand nemen. De Raad doet uitspraak, maar mag geen sancties opleggen. Ze brengen wel een advies uit. Er is geen beroep mogelijk, maar in de praktijk wordt er soms wel gevraagd om herziening. Als het nog verder gaat, is de rechtbank nog een optie. Dit kom je niet vaak tegen in Nederland.

Twee verslaggevers van de Telegraaf hadden een primeur en hadden dit verhaal uit geheime documenten van de AIVD. Zij moesten de gevangenis in, omdat zij hun bron niet vrijgaven. Nederland is door het EHRM toen op zijn plek gezet. Tegenwoordig is er een nieuwe wet waar bronbescherming van journalisten definitief wettelijk geregeld is.

Recht op antwoord

In België en Duitsland heb je het recht op antwoord. Als jij negatief in het nieuws bent gekomen, heb jij het recht om in hetzelfde stuk jouw verhaal te vertellen. In een papieren krant is dat wel een dingetje, want voor je het weet zitten al je pagina's vol met verhalen van mensen die dat mogen van de rechter. Als binnen alle betrouwbare verhalen ineens een verhaal staat van Pietje Puk die zegt dat het heel anders zit, dan kun jij als lezer ook in de war raken.

AVG

De nieuwe privacywet zorgt er voor dat veel mensen aankloppen bij kranten over dat ze stukken over zichzelf verwijderd willen zien. De AVG maakt een uitzondering voor journalistiek. Het verwijderen van de archieven is in principe het verwijderen van de geschiedenis. Als journalist hoef je niet aan mensen te vragen of hun foto of naam in de krant mag komen.

Journalist zijn is een vrij beroep. Wanneer ben je een 'echte' journalist? Een voorbeeld is Instagram influencers. Moeten die zich ook houden aan de journalistieke regels en normen?